

Oslo bør få pengar og vaksine, ikkje amors pilar og klam applaus.

Jens Kihl i BT

Tiltaka rundt pandemien, og særleg den siste runden som øydela håpet om få nokre inntekter i påsken for ei sterkt prøva serveringsnæring, viser at me er i ferd med å få politikarar og eit statsapparat som er heilt

kopla frå det å uroa seg over korleis ein skal skaffa seg inntekt.

Arne Hjeltnes på NRK Ytring

Studenter og unge voksne kan på lik linje med andre låne eller leie en hytte og reise dit med egen husstand dersom de er særlig påpasselig med smittevern underveis og på feriestedet.

Statssekretær Saliba Andreas Korkunc til VG

Jeg må ærlig innrømme at jeg synes det blir tyngre og tyngre, så nå håper jeg dette er siste krafttak og at vi snart er ferdig med driten.

Storingsrepresentant Roy Steffensen (Frp) til Gjesdalbuen

Slapp av, folkens, kjønnsdrift og partyspirit kommer til å overleve korona.

Eva Grinde i DN

MER DEBATT NESTE SIDE >>

de har. Det er til det beste for sønnen min.

n fungererer

DEN VIKTIGE RUSKONTRAKTEN: Hvis han ikke hadde sagt ja til Ungdomsoppfølging, ville sønnen min fått en straff med merknad på rullebladet, skriver den anonyme faren. FOTO: ANNIKEN C. MOHR

vært for det opplegget han har blitt pålagt å følge. Jeg er redd han bare hadde viklet seg enda mer inn i det ungdomsmiljøet han allerede var en del av da han ble fanget opp. Det er tross alt rusmidler vi snakker om. Det går ikke an å se forbi det faktum at narkotika kan gi en veldig god rus. Jeg ble skikkelig, skikkelig redd for gutten min. Hva om han hadde blitt avhengig før han ble fanget opp?

For gutten min er den store gulroten at dersom han følger planen, vil han unngå å få saken på rullebladet. Dette har betydd nok for ham til at han så langt følger avtalen han har inngått på alle punkter. Det er godt å se at han så smått har begynt å henge litt med andre venner, også noen fra det gode miljøet han var i tidligere. Hans videre behov og ønsker for fremtiden er enda litt uklare,

som for ungdom flest. Men han har begynt å peile seg ut noen muligheter og holder en god kurs fremover.

Forhåpentligvis vil dette opplegget med positiv «straff» fortsette etter denne reformen.

Jeg tror det vil gå godt med gutten min.

Far, Klassekampen kjenner skribentens identitet

Klassekampen i går

Saken er faktisk biff

MAT-PRODUKSJON
Chr. Anton Smedshaug og Martin H. Inderhaug

Debatten knyttet til MDGs landsmøte om å halvere den norske kjøttproduksjonen, og Oslo MDGs ønske om å tidfeste halveringen til 2025 setter kjøttproduksjonen på dagsorden. Kjøtt er en viktig del av kostholdet, viktig for norsk selvforsyning og sentralt i norsk verdiskaping der kjøttindustrien omsetter for 50 milliarder kroner årlig.

I et norsk gjennomsnittskosthold kommer cirka 65 prosent av kaloriene våre fra planter, mens 35 prosent kommer fra animalske produkter som kjøtt, egg, meieri og fisk. Denne fordelingen har vært stabil siden 1950-tallet, men tidligere hadde kostholdet en høyere andel

melkeprodukter og en lavere kjøttandel. Noe som gjør kravet fra MDG svært krevende, er at mens vi for animalske produkter i dag har en norskandel på nærmere 94 prosent, er den for vegetabiliske produkter kun cirka 22 prosent.

Korrigert for import av forråvare blir norskandelen for meieri, egg og kjøtt fortsatt cirka 75 prosent. I tillegg kommer cirka 65 prosent av proteininntaket vårt fra animalske kilder ifølge undersøkelsen Norkost 3. Ved en hypotetisk omlegging til et mer plantebasert kosthold, er det særlig tilgangen på nok (og gode nok) proteiner som er krevende.

I Norge er det som kjent kun tre prosent av landarealet som er dyrkbart. Cirka en prosent av landarealet er egnet til å dyrke korn, og det er bare noen promille der lønnsom produksjon av matkorn og proteinvekster samt de fleste av grønnsakskulturene er mulig. Selv om vi kan dyrke langt mer poteter og en del rotgrønnsaker, vil ikke slike varer kunne erstatte protein- og fettkildene fra husdyr. Skal vi iverksette tiltak for politisk styrt kjøttkutt og erstatte dette med plantebasert mat, er det derfor protein- eller fettrike vekster som nøtter, belgvekster og planteoljer som blir aktuelt. Disse må importeres.

Det er også viktig å ha i mente at verdikjeden knyttet til mat er Fastlands-Norges største produksjonssektor. Over 90.000 mennesker har en

I Norge er det som kjent kun tre prosent av landarealet som er dyrkbart.

jobb å gå til bare i jordbruket og næringsmiddelindustrien. Legger vi egg og meieri til kjøttsektoren har dette en årlig produksjonsverdi på cirka 85 milliarder kroner. Noe må vi ha å leve av i Norge, og med et importunderskudd for varer i Fastlands-Norge som er allerede er over 300 milliarder kroner – og økende – vil det trolig være mer bærekraftig å fokusere på å forbedre produksjonen, heller enn å øke importen, svekke verdiskapingen og minske forsyningsevnen.

Chr. Anton Smedshaug, daglig leder i AgriAnalyse
Martin H. Inderhaug, prosjektleder i AgriAnalyse

mhi@agrianalyse.no

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

Maks 5000 tegn inkludert mellomrom.
Legg ved portrettfoto.

DEBATT:

Innlegg: 3000 tegn inkludert mellomrom.
Replikk/kortinnlegg: 1000 – 2000 tegn.

E-post: debatt@klassekampen.no
Redaksjonen forbeholder seg retten til å
forkorte innlegg.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør

Andrea Sofie Aasvang
andreaa@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Hedda Lingaas Fossum
heddaf@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Innsenderens e-postadresse blir trykt med mindre innsenderen reserverer seg mot dette.

Saken er ertesuppe, ikke biff

KLIMA
Eivind Stø

I Klassekampen lørdag argumenter Smedshaug og Inderhaug fra Agri Analyse godt for betydningen av kjøtt i det norske kostholdet. Men av en annen grunn går de ikke inn på årsaken til at reduksjonen av kjøttforbruket er kommet opp på den politiske dagsorden: produksjonens betydelige miljøbelastning. Man blir ikke vegetarianer av å redusere kjøttforbruket noe, men miljøeffekten kan være betydelig.

Kombinasjonen av animalsk og vegetabilsk kosthold er en bærekraftig løsning som det skulle være mulig å få politisk oppslutning for. Derfor har jeg i overskrifta omformulert litt på Bjørge Lilleliens berømte oppsummering etter Norges seier over England i fotball.

Norge har et lavere kjøttforbruk enn de fleste land vi sammenlikner oss med. Vi kan begynne med tiltak som hindrer kjøttforbruket å øke ytterligere. Men argumentasjonen til Smedshaug og Inderhaug tyder på at de heller ikke ser dette som en målsetting. Saken er biff! Sjølsagt skal vi arbeide for at produksjonen skal gjøres mer miljøvennlig, men vi er faktisk også nødt til å redusere forbruket.

Dette er ikke først og fremst et moralsk, men politiske spørsmål. Det ville vært en klar fordel om også landbruksnæringen og deres eksperter spilte med på dette laget.

Eivind Stø.
pensjonert forbruksforsker,
medlem av Rødt
eivind.sto@gmail.com

I likskap med britane og amerikanarane har den norske sta

Svultkatastrofa

KRONIKK

Thor Olav Iversen

I det tjueterte hundreåret sin overflod burde ingen born svelte i hel. Det gjer dei i Jemen. Noreg har ein del av skulda.

CNN fortalde nyleg historia den ti månader gamle Hassan Ali som i tidleg mars var alvorleg feil- og underernært då han kom til eit sjukehus i Nord-Jemen. Etter å ha slite med å leggje på seg i fleire dagar, døydd han.

Historia til Hassan er typisk både for born og folket elles i det krigsherja landet. Direktøren Verdas matvareprogram erklærte nyleg at Jemen er rakt på veg mot den største svultkatastrofa i moderne tid.

Ifølgje utrekningar er rundt 50.000 ramma av ekstrem svult. 16 millionar menneske, godt over halvparten av den samla folke mengda, er ramma av akutt matvarekrise.

Drivkrafta i hungersnøden er ikkje dårleg avling eller naturkatastrofar, men ein menneskeskapt krig som Noreg tener pengar på.

I 2015 gjekk ein koalisjon leia av Saudi-Arabia til krig mot houthi-militsen, som hadde kapra store delar av dei folkerike nordlege områda av det luftfattige landet. Dei fremste måla med krigføringa var å setje inn att Jemen sin eksilregjering og setje ein stopp for iransk innflytelse på den arabiske halvøya. Saudiarane ser på houthi-militsen som handlangarar for det prestestyrt Iran. Angrepet gjekk fort i stampe, og frontane har i lang tid vore rimeleg stilleståande.

Etter intervensjonen har landet balansert på ein knivsegg. No lèt Jemen til å ha falt av. Konsekvensane av krigen er dødelege for eit land som importerer nesten alle sine matvarer. At Saudi-Arabia nyleg innførte ein

blokkade mot innførsel av drivstoff, har påført folk meir nød.

Ei av følgjene er at overfylte sjukehus vert frårøva sin einaste kjelde til straum.

Den fryketelege situasjonen fell saman med at finansieringa av nødhjelp søkk som ein stein. Under ein givarlands-konferanse 1. mars kom det lovnader om mindre enn halvparten av pengane som trengst for å finansiere matvarehjelp og anna grunn-

leggjande nødhjelp. Storbritannia halverte til dømes sin stønad.

Med omsyn til å skape mediemerksemd og folkekrav om hjelp har jemenittane

også umogeleg for dei fleste jemenittar å kome seg til Europa som flyktningar. Saudi-Arabia og Dei sameina arabiske emirata er kjernen i angrepskoalisjonen. Men våre nære allierte Storbritannia og USA har aktivt støtta koalisjonen militært og politisk.

Det var ikkje Donald Trump, men Barack Obama som opphavleg gjekk inn for å støtte angrepet. Trump-administrasjonen heldt fram denne stønaden. President Biden har avlyst utvalde våpensal

” Lat våpenhandelen bli ein skamplott i forteljinga om Noreg.

dårlege kort på handa. Tradisjonelle bistandsgivarar er fanga i ein brutal pandem. På grunn av Jemen sin plassering på kartet er det

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

Vaksinepass i Norge

PANDEMI

Sigurd O. Larsen

Vaksinepass på utenlandsreiser er på manges lepper nå for tiden. Men hvorfor er det bare folk som reiser utenlands som skal ha et sånt pass?

Det kan vel også brukes innenfor Norges grenser. For i dag er det flere hundre tusen som er vaksinerte her i landet, og som dermed er fri for smitte. Men utover det er ingenting forandret. De må holde avstand og bruke munnbind, som alle andre.

For det står jo ikke skrevet i panna på dem at de har blitt vaksinerte. Derfor går dagene som før de tok vaksinen. Men

har man et sånt pass kan det føre til at de kan oppføre seg som om alt er normalt igjen. På enkelte steder.

Mange rundt 70 år føler at nok er nok. En lang påske har for mange føltes enda lengre enn tidligere. Og det selv om de er vaksinerte. Så hvorfor kan ikke for eksempel seniorsentre holde åpent? Og dersom det skulle være tvil om at en og annen ikke er vaksinert, kan passet bevise at man er det.

For det er ikke noe nytt at folk må vise bevis på hva og hvem man er. På kinoen, i butikken, på utesteder og på Vinmonopol. Blant annet.

Sigurd O. Larsen,
Haugesund
sigurd_o_1@hotmail.com

Felles krigsforvirring

LIBYA-KRIGEN

Hans Ebbing

I et innlegg 31. mars pekte jeg på SVs og Rødts forvirring om Nato-krigen mot Libya 2011, der Rødt 10. mars først gikk inn for å støtte opprøret og Gaddafi «politisk og militært» for at landets rike ressurser kunne føres tilbake til folket, mens SV som regjeringsparti gikk på Jens Stoltenbergs manøvre over mobiltelefon for å få alle regjeringspartienes og dermed nei-til-Nato-partiet SVs tilslutning til Natos bombekrig.

Arnrljot Ask, som var leder av Rødts internasjonale utvalg våren 2011, går i et innlegg 7. april gjennom utviklingen i Rødts syn på krigen. Han har selv sagt rett i at Rødt endret syn på krigen.

Rødt gikk i nye uttalelser mot bombingen da SV hadde låst seg til resultatet av Stoltenbergs manøvre over mobiltelefon uten å kreve at saken skulle legges fram for behandling i åpent storting slik partiets program krevde. Slik falt SVs ministre og parlamentariske leder, Bård Vegar Solhjell, SVs medlemmer og sentrale organisasjonsledd i ryggen. Solhjell hadde lenge vært uttalt tilhenger av norsk medlemskap i Nato, og fikk like fullt oppdraget som SVs talsmann i Stortinget i utenriks- og sikkerhetspolitiske saker. Ask kan derfor ha rett i at forvirringen var minst like stor i SVs ledelse som i Rødt siden den varte lenger i regjeringspartiet SV enn i Rødt som befant seg utenfor både storting og regjering.

Hans Ebbing,
Bergen
hnk.ebbing@gmail.com

Spørsmål til Obos

BOLIG

Jan Erik Bolstad

Jeg så på tv for noen uker siden at Obos hadde solgt en boligblokk til private investorer. Journalisten som intervjuet representanten fikk følgende svar. Salget var gjort for at det skulle komme andelseiere til gode, det var det. Det ble ikke fortalt hvilke goder jeg skulle motta i forbindelse med salget.

Jeg har forsøkt å innhente opplysninger fra husbanken om Obos har fått lån og støtte til bygging av blokka. Har ikke fått noe svar. Dersom Obos har mottatt støtte og har solgt, skal midlene umiddelbart tilbakeføres til husbanken? Disse midler skal vel ikke regnskapsføres som inntekt for Obos? Hva er reglene for dette? Eller er dette en ny trend for å omgå regler i et demokratisk samfunn?

Jan Erik Bolstad,
andelseier i Obos
jan-erbo@online.no

Fagopplæringen under angrep

UTDANNING

Anders Grydeland
Ellen Møller

Stortingsmeldingen *Fullføringsreformer* peker på at fagopplæringen ikke dekker elvenes, lærlingen eller arbeidslivets behov godt nok. Den viser til Liedutvalget: «Vg3 i skole blir ansett som mangelfullt av elever, fylker og partene i arbeidslivet». Derfor vil regjeringen innføre rett til læreplass eller et likeverdig tilbud. Et likeverdig tilbud er «Fagbrev som elev», en variant av VG3 i skole. Selv om tilbudet skal utvikles i samarbeid med partene i arbeidslivet, lærer- og elevorganisasjoner og fylkeskommunen viser ikke dette at «fag- og yrkesopplæring er et satsingsområde for regjeringen», slik de selv skriver. Det kan være å sminke grisen.

Ifølge utdanningsforskeren

Martin Mulder er yrkesfaglig kompetanse «praktisk og teoretisk kunnskap koblet til utøvelse av arbeid, i og for yrkesutøvelse, gjerne generalisert, kombinert og systematisert» (referert i Johannesen, H.S. 2019). En kan derfor ikke tro at yrkesutøvelsen ute videre

kan overføres fra arbeidet innenfor skolekonteksten, hvor formålet er læring, til en kontekst som yrkesutøver, hvor produksjonen er formålet.

På 1970-tallet var det så få lærlingplasser at lærlingordningen ble foreslått nedlagt, men bedriftene beholdt lærlingene og opplæringen foregikk på utsiden av den offentlige skole, til Lov om fagopplæring kom i 1980. Den var basert på selvstyre mellom arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene. Myndighetene utgjorde kun en støttende part.

Siden den gang har utdanningsmyndighetene stadig presset yrkesopplæringen. Reform 94 medførte mer forpliktende samarbeid mellom offentlig og privat sektor, skole og bedrift samt en styrking av den delen skolen antakelig kunne levere i bedre grad enn bedriftene; teorien. Selv gjennom fagfornyelsen har utdanningsmyndighetenes behov for å nå egne utdanningspolitiske mål vært så store at LO og NHO sine medlemmer i Samarbeidsrådet for yrkesopplæring en periode la sitt arbeid i læreplangruppene på is.

Nå mener Are Solli, forbundssekretær i El og IT,

at yrkesopplæringen er «under det verste angrepet siden 90-tallet» (FriFagbevegelse, 26. mars).

Om fagbrev, svennebrev og yrkesopplæringen mister sin legitimitet vil det være skadelig for den offentlige skolen og den enkelte fagarbeider. Situasjonen kan bli at bedriftene tar tilbake fagopplæringa og etablerer lærlingskoler som vi kjenner fra tidligere, og fag- og svennebrev kan få et A- eller B-stempel.

Ingen av disse situasjonene vil vise at yrkesopplæringen er et satsingsområde for regjeringen.

Vi utdanner reflekterte

praktikere, fagfolk som utfører sitt yrke med høy kvalitet. Vi kan stole på bilbremsene etter et verkstedbesøk og at elektrikerer ikke gjør så sikringsskapet tar fyre. For å oppnå dette må elevene og lærlingene våre også delta i et praksisfellesskap som legitim deltaker på en arbeidsplass. Da kan ikke gjennomføringskvalitet gå foran opplæringskvalitet.

Anders Grydeland,
universitetslektor, Kompetansesenteret for yrkesfag, OsloMet
Ellen Møller,
avdelingsleder, Etterstad videregående skole
andgr@oslomet.no

Sjølvforsyning føreset kjøtkutt

MDG

Margit Fausko

Kjøtt er ein viktig del av sjølvforsyninga, men på ein annan måte enn i dag.

27. mars kommenterte Agri Analyse-duoen Smedshaug og Ingerhaug MDG sitt mykje omtalte kjøthalveringsmål i Klassekampen, i anledning vårt landsmøte. Dei konkluderte innlegget med at det ville vera meir berekraftig å betre produksjonen, heller enn å auke importen, svekke verdiskapinga og minske sjølvforsyningsevna. Denne konklusjonen er for enkel. Eg skal fyrst oppklåre kva me har vedtatt.

Bland elleve hovudsatsingar står dette om mat: «MDG står for ein heilskapleg matpolitikk som koplar saman helse, miljø og verdiskaping. Eit berekraftig matsystem gir auka konkurransekraft for produkt som blir produsert i samsvar med planetens toleevne og styrker folkehelse. Me vil styrke global og nasjonal minsikkerheit ved å produsere meir på egne ressurser, og sjølvforsyningsgraden skal overstige 60 prosent innan 2030.

Bøndene og fiskarane er ein sentral del av løysinga, og dei skal tenne god på sitt samfunnsoppdrag.»

Kjøthalveringa har fyrst fått plass i kapittel 1 om livskvalitet framfor auka forbruk: «Ha som langsiktig mål å halvere det norske kjøttforbruket, og leggje til rette for auka forbruk av norske matvekstar produsert på eigna areal for å auke norsk sjølvforsyningsgrad.» Legg merke til at det er forbruket me vil halvere. Produksjonen treng ikkje gå så langt ned, me vil gjere det me kan for å importkjøtt ryk fyrst.

Smedshaug og Ingerhaug kan leggje hovudbekymringa om utflagging av norsk matproduksjon til side. Hovudsatsinga vår om 60 prosent sjølvforsyning kjem for målet om ei langsiktig halvering av kjøttforbruket i prioritering. Men begge deler er politikk me går til val på, og måla er foreinlege med kvarandre, i motsetnad til kva dei gir uttrykk for. Faktisk er kjøtkutt ei føresetnad for å auke sjølvforsyninga. Som Smedshaug og Ingerhaug seier sjølv – 25 prosent av husdyrføret kjem ikkje frå Norge.

Hovudingrediensen i norsk husdyrhold i dag er derimot kraftfôr. Kjøtt er viktig for norsk sjølvforsyning, om det blir basert på ekte grasareal. Kraftfôret har både stor importandel, og norskandelen er i stor grad basert på god kornjord som kunne produsert plantemat. Også storfeet er nærmare 50

prosent kraftfôr, samtidig som beiteme gror att i utmark og skrin innmark. MDG styrker sjølvforsyninga ved å endre ressursgrunnlaget for husdyrproduksjonen. Me styrker beitebruken på dei ekte grasareala og frigir god dyrkamark til å produsere plantemat. Dette må vel vera å betre produksjonen, slik Smedshaug og Ingerhaug etterspør?

Proteinproblemet dei peiker på har også mange norske løysingar. Å ete meir sjømat frå fiskeria er den viktigaste. Vidare tek eg til orde for større optimisme for norskproduserte planteprotein, i tråd med forskarar og professorar ved Nibio og NMBU. Norsk quinoa finst allereie. Norske, gule ertar fungerer utmerka til hummus. Åkerbønner, hestebønner og grøne ertar kan produsert over store deler av landet. Den «norske soyaen» edamame har gitt gode forsøksresultat på det varme Sørlandet, og vil bli eit kjempesnacks tilskot til norsk kosthald.

Verdiskapinga vil bli større med MDGs jordbrukspolitikk, ikkje mindre. Me treng nemleg fleire hender i jorda for å få det beste ut av den og det er me villige til å betale for.

Margit Fausko,
1.-kandidat til Stortinget,
Buskerud MDG
margit.fausko@mdg.no

Her er noen fakta, Braanen

KINA
Arne Melsom

I Klassekampen 7. april konstaterer Bjørgulv Braanen at Twitter «flommet over» av ramsalt kritikk mot lederen han skrev 30. mars. Artikkelen avsluttes med en oppfordring til dem som er uenige med ham, til å sende et innlegg der feil påvises. Jeg er en av dem som reagerte på Twitter, og tar med dette imot invitasjonen.

Folkemord er handlinger som omfattes av FNs Folkemordkonvensjon fra 1948. Konvensjonen definerer folkemord som et overlagt forsøk på å utsette, helt eller delvis, en nasjonal, etnisk, rase- eller religiøs gruppe. Videre vises det til at dette må foregå gjennom minst én av fem typer handlinger.

Utgjendelige bevis for et folkemord er vanskelig å frambringe uten uhindret tilgang til området der overgrepene skjer. Kinesiske myndigheters nær totale kontroll i Øst-Turkestan (Xinjiang) gjør bevisinnsamling noe nær umulig. Besøkende journalister blir trakassert, og kun få øyenvitner har klart å flykte.

Forfølgelsen av dissidenter er intens, nylig ble en tidligere leder i regionens undervisningssektor idømt suspendert dødsstraff for lærebøker han har skrevet. Men noen har unnsloppet, de forteller om voldtekt og tortur i konsentrasjonsleirene.

Likevel er det kanskje juridisk sett for få vitnesbyrd til å erklære et pågående folkemord, og fortellingene er umulig å verifisere helt sikkert. For å komme nærmere en udiskutabel situasjonsbeskrivelse, går jeg til offisiell kinesisk statistikk. Den viser at fødselsraten i Øst-Turkestan stupte fra 15,88 promille i 2017 til 8,14

Klassekampen 7. april

Øst-Turkestan, ble fødselsraten mer enn halvert i toårsperioden.

Steriliseringraten øker kraftig i uighurbefolkningen, og vitner forteller om tvungen bruk av spiral og tvangssterilisering. Et av de fem kriteriene for folkemord er handlinger som tar sikte på å forhindre fødsler med tvang.

Verden må kreve at uavhengige eksperter får slippe til, uhindret, uten oppsyn.

promille i 2019. Nå er det slik at i overkant av 40 prosent av befolkningen er etniske kinesere. Min påstand er derfor at blant uighurer, den største folkegruppen i

Øst-Turkestan, ble fødselsraten mer enn halvert i toårsperioden. Steriliseringraten øker kraftig i uighurbefolkningen, og vitner forteller om tvungen bruk av spiral og tvangssterilisering. Et av de fem kriteriene for folkemord er handlinger som tar sikte på å forhindre fødsler med tvang.

Omfanget av konsentrasjonsleirene tilsier at overgrepene mot uighurer utføres med viten, og overlegg, av makteliten i Beijing. Begrepet som definerer folkemord, er som nevnt over, «helt eller delvis». Om fødselsraten tvinges til mer enn en halvering i en folkegruppe, er det min vurdering at dette kriteriet er oppfylt, da står vi overfor et folkemord. Men jeg er en legmann. Verden må kreve at uavhengige eksperter får slippe til, uhindret, uten overvåking, og uten annet oppsyn fra kinesiske myndigheter, for å klarlegge hva som skjer.

Resultatet av undersøkelsene vil så kunne lede til et internasjonalt tribunal i regi av FN, der de skyldige gjøres ansvarlige og får utmålt straff. Det var dette som skjedde etter folkemordet i Rwanda. Braanens fabuleringer om et forspill for bruk av militærmakt mangler realitetsforståelse i mine øyne. Militær aktivitet med tiltagende hyppighet i området er det for tiden Kina som står for.

Arne Melsom,
nestleder,
Hongkongkomiteen i Norge
melsom62@gmail.com

Så enkelt, Pedersen?

RUSREFORM
Edle Ravndal

Willy Pedersen og under-tegnende er uenige om viktige forskningsfunn. Han synes å være enig i at økt tilgjengelighet av alkohol fører til økt bruk og problembruk, men han ser bort fra norske forskningsfunn som viser at bruk av narkotika også finnes på narkotikafeltet. Han henviser til internasjonal forskning som, grovt sett, viser at ingen økning skjer ved avkriminalisering. Han velger å se bort fra den nordiske forskningen som viser at måten en bruker rusmidler på her, er ganske forskjellig fra i sydligere land i Europa.

At det er store muligheter for økt bruk av narkotika blant rekreasjonelle brukere hvis en avkriminalisering av narkotika finner sted, er Pedersen fremmed for. Ungdom vet hvor de får kjøpt sin narkotika. Mulighetene er mange. Om en samtidig åpner for at bruk og besittelse av spesifikke doser av illegale stoffer er lovlig, er dette en ganske klar anledning for ulike ungdommer til i større grad å prøve ut narkotika. Det vil si at markedet øker. Sikker norsk forskning om dette finnes ikke. Konsekvensene av en slik politikk kan bare fremtiden si noe om.

Folkhelseinstituttet er i sin høringsuttalelse også åpen for at denne situasjonen kan oppstå. Pedersen viser til internasjonal forskningslitteratur, en såkalt kunnskapsoppsummering, laget av Rusreformutvalget, som ikke viser en slik utvikling. At det kan stilles spørsmål ved denne kunnskapsoppsummeringen, laget av konklusjoner, har kompetente forskere på rusfeltet vist (Bretteville og Bramness, Klassekampen, 22. mars).

Jeg sier ikke at Pedersen har tatt seg om politiets arbeid i sitt siste innlegg, men nå gjør han det. Mange andre, også personer ansatt i politietaten, har ytret seg om dette. Det er ikke overraskende at det også innen politietaten er personer som går langt utover sine fullmakter. Fremstillingen er unansert, politiet gjør også mye bra arbeid på narkotikafeltet.

Pedersen oppsummerer sitt første poeng i innlegget med å si at så enkelt er det. Her er vi grunnleggende uenige. Jeg vil si at det meste på narkotikafeltet er komplisert.

Edle Ravndal,
professor emerita
edleravn@gmail.com

Færre sauer gir ikke mer selvforsyning, Stø

KJØTT
Chr. Anton Smedshaug
og Martin H. Inderhaug

Eivind Støs replikk 30. mars («Saken er ertesuppe, ikke bifv») brakte minnene tilbake til 1983 og Liv Finstads klassiske kommentar «Sauer er ålreite dyr», som et forsvar for hvorfor Rødt Vålgallianse ville ha flere sauer her i landet. I tillegg til å være ålreite dyr sa hun at det også dreier seg «om å opprettholde en jordbruksnærings som har å gjøre med Norges sjølberging, for eksempel».

Å iverksette en styrt vridning av kostholdet i Norge mot mindre animalsk mat med antatt fordel for vegetabiliske produkter vil svekke landbrukspolitiske mål om landbruk i hele landet, sysselsetting, mat-sikkerhet, og nasjonal verdiskaping. Kjøttproduksjonen bidrar også til kulturlandskap, biologisk mangfold, levende bygder og beitebruk. Småfe og storfe foredrer gras og beiteressurser mennesket ikke kan nytte, mens gris og fjørfe omdanner korn av lavere matkvalitet og muliggjør lønnsom kornproduksjon.

Kjøtt utgjør cirka 14 prosent av et norsk gjennomsnitts-

kosthold, men langt høyere del av våre vitale næringsstoffer. Mat må vi ha, og da må vi ta utgangspunkt i ressursene vi råder over, og forvalte dem på en mest mulig bærekraftig måte der ulike hensyn må ivaretas og forenes i den norske landbruksmodellen.

Vi viser også til Margit Fauskos innlegg 7. april, «Sjølforsyning føreset kjøttkutt», der hun på den ene siden skriver at MDG ønsker å øke selvforsyningen, og på den andre siden hevder at kjøttkutt er en forutsetning for å øke selvforsyningen blant annet fordi det angivelig vil frigjøre kornareal til å produsere plantemat og redusere kraftforimport.

Det er mulig å spise mer av kornet som dyrkes i Norge direkte av mennesker, men dette forutsetter at forbrukeren spiser mer grøt, velling og flatbrød, som er retter som kan lages på dårligere kornkvalitet. I dag går korn som tilfredsstillende bakeriindustriens kvalitetskrav, til humant konsum, mens det resterende ender opp i kraftfôr. Det er nettopp på de beste arealene, der hvor det i dag dyrkes mathvete, at proteinvekster kan dyrkes rasjonelt i Norge. Og de arealene blir det ikke mer av, selv om kjøttspising kuttes.

NIBIO har vist at vi rent agronomisk kan øke plante-proteinproduksjonen med cirka 11 prosent (20.000 tonn proteiner) med optimale rotasjoner på dagens kornarealer. Til sammenligning produserer vi i dag cirka 146.000 tonn proteiner fra melke- og kjøttproduksjon. Det er imidlertid usikkert om det er store nok mengder for å industrialisere en verdikjede som kan ta hånd om det. Det vil også forutsette at norske forbrukere har en sterk norskpreferanse, for det er nemlig tollfrihet på tørkede belgvekster.

Det er positivt med ambisjoner, og å øke selvforsyningsgraden til 60 prosent kunne gi mange positive ringvirkninger knyttet til både verdiskaping, sysselsetting og matsikkerhet. I dag importerer vi nesten ¾ av all vegetabilisk vi spiser, så her er det svært mye å hente på å løfte norskandelene. Å øke norske forandeler for husdyrene, blant annet gjennom økt beitebruk og bedre grovfôr, er også viktige bidrag.

Det er ikke dyreholdet som begrenser produksjon av norskproduserte vegetabiliske

produkter, det er manglende vilje til å spise varer som vi fint kunne dyrket langt mer av – som poteter og rotfrukter – samt naturgitte arealbe-

grensninger for å dyrke vegetabiliske varer det faktisk er underdekning av – som matkorn.

I stedet for å sette animalsk og vegetabilisk opp mot hverandre er det mer formålstjenlig å styrke norskandelene i begge produksjonene og tenke vinn-vinn. Slik vil vi styrke selvforsyningen.

Chr. Anton Smedshaug og
Martin H. Inderhaug,
Agrianalyse
mhil@agrianalyse.no

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

Unge uføre og rus

RUS

Hanne Krogenæs

Rusreform eller ikke – Nav må endre sitt syn på hvem som skal få ung uføretillegg. Personer som kan dokumentere at de har blitt uføre grunnet alvorlig sykdom før fylte 26 år får et tillegg til uføretrygden. Tillegget skal kompensere for at disse aldri fikk noen sjanse til å komme seg ut i arbeid. Undersøkelsen «Et liv jeg ikke valgte» viser hvordan en vanskelig oppvekst har farget de unges uføres liv. Sosiale og psykiske problemer kommer til uttrykk i tilpasningsproblemer, tidlig alkoholdebut, rus, angst, spiseforstyrrelser, selvskading og suicidal atferd. Relativt mange har vært i berøring med både barnevernet og barne- og ungdomspsykiatrien.

De unge uføre er blant annet de barna som er utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep hjemme. Og en del av dem begynner med rus. Nav er nøye på at rus ikke gir rettigheter som ung ufør. Nav kommer ofte til at vilkåret om alvorlig sykdom eller dokumentasjon ikke er oppfylt. Så skriver de: Det fremstår som om hovedårsaken til at du ikke har deltatt i arbeidslivet verken før eller etter fylte 26 år har vært stoffmisbruk, ikke psykisk eller fysisk sykdom. Rus er ingen sykdom.

Heldigvis har Trygderetten relativt ofte omgjort Navs avslag på ung uføretillegg.

Trygderetten er ikke alltid enig i Navs vurdering av at rus kom først og at etterfølgende helseplager dermed skyldes rusen. Også lagmannsretten har uttalt at de helsemessige konsekvensene av rusbruk kan oppfylle kravet om alvorlig sykdom.

Det fremstår meningsløst når Nav vurderer om det var psykiske helseplager eller rusproblemer som var hovedårsak til at personen ikke kom i arbeid. For mange er det umulig å dokumentere at de psykiske plagene var først og størst. De har like fullt hatt så store problemer i livet at de aldri har kunnet jobbe.

Ivar Skeie skriver i Tidsskrift for legeforeningen i februar 2007 at Rus skjuler sykdom. Rusmiddelavhengige har samme rett til helsehjelp som alle andre. De skal behandles individuelt og etter samme faglige og fagetiske standard som andre. Dette burde være en selvfølge, og det understrekes av rusreformen. For at dette skal gjelde dem i like stor grad som alle andre pasientgrupper, må forgangne moralistiske holdninger utfordres.

For Navs praksis i ung uføresaken med rus og psykiatri er også moralistisk. Rus er din egen skyld, men helsen kan vi hjelpe deg med. Aps nei til rusreform legitimerer denne praksisen.

Rusproblematikk er i hovedsak en helseutfordring. Det er den også for de unge uføre.

Hanne Krogenæs,
advokatfirmaet Sulland,
Gatejuristen og Barnas Jurist
hanne.krogenaes@advokatsulland.no

Når er det nok kjøtt?

KLIMA

Eivind Stø

Sauer er ålreite dyr, Smedshaug og Inderhaug har rett i det (Klassekampen 20. april). Mitt hovedpoeng er imidlertid at vi, av hensyn til miljøet, bør redusere kjøttforbruket. I alle fall bør vi innse at det bør holdes på det nivået vi har i dag. Det er ingenting i Smedshaug og Inderhaugs argumentasjon som setter noen grenser. Er hundre kilo per person per år høyt nok?

Eller en fordobling til 120 kilo? Andre land har et betydelig høyere nivå enn Norge. Er det dit vi vil? Vi er

nødt til å gå løs på de store miljøutfordringene innen de enkelte forbruksområdene, ellers blir det bare symbolpolitikk av heile miljøtsatsinga. Her peker kjøttforbruket seg ut som et strategisk produkt. Kjøttet er en naturlig del av kostholdet.

Derfor valgte jeg «Saken er ertesuppe» som tittel i mitt forrige innlegg.

På min meny inneholder ertesuppa både grønnsaker og ålreite dyr. Spørsmålet om hvor mye som er nok bør stilles på de fleste forbruksområdene.

Eivind Stø,
pensjonert forbruksforsker,
medlem av Rødt
eivind.sto@gmail.com

Størst av alt er middelklassen

SKATT

Ingrid Wergeland

Det er enighet i SV om å øke skattene på formue og arv, og å redusere inntektsskatt på lavere inntekter. Men i det kommende landsmøtet synliggjøres en uenighet fremmet av mindretallet i landsstyret. Det dreier seg om SV også skal kjempe for lavere skatt på det som omtales som «vanlige» inntekter.

Det er lett å være med i kampen for å få ned de store økonomiske ulikhetene i landet, de rike drar fra og bør følgelig bidra mer til fellesskapet, og jeg er enig i at lavere inntekter bør skattes mindre.

Det kan se ut som en bagatell at noen få sosialister ønsker skattelette for

«vanlige inntekter». Det er det ikke.

For størst av alt er middelklassen. Dette er en solid gruppe skattebetalere i dette landet. Det betyr at skatteløftet som inkluderer «vanlige» inntekter er dyrt. Og det er totalt meningsløst. Det er uendelig med gode planer og drømmer om et bedre samfunn i SVs partiprogram som alle vil nyte godt av, uansett klasse, helt uten høyresidens byråkratiske og mistenkeliggjørende behovsprøving.

Vi vil satse på grønn industri, vi vil ha flere på jobb i eldreomsorgen, i skolen, i barnehagene, bedre helsevesen, gratis SFO, gratis tannhelse, lista er lengre. Alt dette ønsker velgerne våre og det koster. Det forstår de. Det uforståelige er et tullete dyrt skatteløfte til middelklassen, som ingen har bedt om. Våre

velgere stemmer for sterkere fellesskapsløsninger.

Forslaget bør falle av praktiske, strategiske og ideologiske grunner. Praktisk: fordi det er meningsløst å ha for lite penger til alt det flotte partiet ønsker å gjennomføre. Strategisk: å prøve å vinne velgere med skatteletter er en seier vi aldri kan (eller bør) lykkes med i møte med dem som har det som hovedsak, nemlig høyresiden. Ideologisk: Dette vil være en enorm utfordring fra offentlig til private, heller enn å styrke de fellesskapsfinansierte velferdsordningene som er universelle, demokratiske og omfordelende. Også de som har «vanlig» inntekt trenger sterkere fellesskap mer enn de trenger skattelett.

Ingrid Wergeland,
lokalpolitiker SV, Oslo
iwergeland@gmail.com

La optimismens tog rulle frem!

NORD-NORGE-BANEN

Arne Plassen

De fleste vil innse at prosjektet Nord-Norgebanen blir ganske kostnadskrevenne.

Da må jeg spørre: De som har kostnadsberegnet en slik forlengelse av jernbanen; har de tatt i betraktning at når det offentlige investerer i et anlegg, så kommer en betydelig del av investeringene i retur til byggherren? Vi kan nevne: merverdiavgift på alle fakturaer, skatt på fortjeneste til alle engasjerte firmaer og personer som har vært i arbeid med prosjektet, arbeidsgiveravgift, avgifter

på drivstoff til anleggsmaskiner og til privat transport. En del av dem som kan få arbeid ved et slikt prosjekt, vil være folk som fra før er ledige. Om disse kan komme i arbeid, trygden opphører, og disse tjener penger som de betaler skatt av. Det vil da selvsagt være god samfunnsøkonomi.

Husk også at en jernbane fra Fauske til Tromsø vil gi øket trafikk på eksisterende jernbane fra Trondheim til Fauske. Vår nordlige landsdel har rikelig med spennende og vakker natur. Hertil også spennende fenomener som midnattssol og nordlys.

Ved å reise med jernbane må det være åpenbart at

dette gir mer nærkontakt med naturen, og derfor en mer spennende opplevelse. Jernbanen må også regnes å være mindre sårbar ved kraftig uvær. (Sammenlignet med båt eller fly.) Da de bygget jernbane tvers over USA, var det langs mye av strekningen ingen sivilisert bebyggelse. Men etter at jernbanen var bygget kom det også en del hoteller.

Her ligger oppgaven og venter på folk med mot og vilje til å utrette noe som gir verdier for våre etterkommere. Det er optimistene som bringer verden fremover!

Arne Plassen
ingeniør, Hamar
aogaplass@outlook.com

En annen historie?

HISTORIE

Bjørn Vassnes

Lærebokforfatterne Moum, Heum og Austnes (som reagerte på mitt utspill om et «storfag») og undertegnede snakker nok litt forbi hverandre. Jeg er ikke i tvil om at både lærebokforfatterne og lærere gjør sitt beste for å oppfylle læreplaner. Men det er der problemet ligger: Når man skal putte en masse ingredienser i én rett, altfor mange ambisiøse blir inn i noen få skoletimer, blir det gjerne så som så med forståelsen.

Temaene forfatterne hevder de har tatt med, er viktige nok, men blir det tid til noe mer enn overflattisk quizkunnskap? At det kan gå litt over stakk og stein selv for lærebokforfatterne, ser vi når de nevner «den lille istid på 1600-tallet». Den varte faktisk fra 13- til

1800-tallet, og 1700-tallet var kanskje det hardeste, med mye sult.

Og det var ikke bare da jeg studerte at dette og andre klimatemater var utelatt fra historiebøkene: Samlagets store Norgeshistorie i seks bind, som kom ut ved tusenårsskiftet, hadde ikke ett ord om klimaets betydning. Så det er bra at læreverket «Alle tiders historie» i hvert fall nevner dette.

Men det er grenser for hvor mye stoff fra andre disipliner man kan dra inn i noen få timer med historie. Derfor min idé om et storfag (må ikke forveksles med Melbys «fremtidsfag»!), der man kan kombinere stoff fra ulike «orienteringsfag» i den grad de kan belyse hverandre, kanskje med historie som basis (fordi viktige hendelser i historien kan tjene som felles referanse, noe vi absolutt trenger i dag). Og da forundrer det meg litt at historikerne så lett avfeier

dette. Mener de virkelig at historieundervisningen fungerer optimalt i dag?

Det er selvfølgelig mer enn historiefaget det handler om. Det vi burde bruke mer tid på, i offentligheten og ikke bare i departementale utvalg, er å diskutere hvordan vi kan takle de fundamentale kunnskapsutfordringene det norske demokratiet møter i dag. Vi ser allerede, i demonstrasjonene mot koronatiltakene, i aksjonene mot Norges påståtte «kolonifortid», krangelen om «det grønne skiftet» og så videre, at vi har problemer med å finne et felles kunnskapsgrunnlag å diskutere ut fra. Uten dette kan ikke demokratiet fungere. Da er det ikke nok å legge ut utfyllende stoff på lærebøkene nettsider, vi må prøve å tenke nytt. Men kanskje litt bedre enn forsøket til Melby.

Bjørn Vassnes,
viten-journalist
bvassnes@gmail.com

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

Maks 5000 tegn inkludert mellomrom. Legg ved portrettfoto.

DEBATT:

Innlegg: 3000 tegn inkludert mellomrom. Replikk/kortinnlegg: 1000 – 2000 tegn.

E-post: debatt@klassekampen.no
Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innlegg.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør

Andrea Sofie Aasvang
andreaa@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Hedda Lingaas Fossum
heddaf@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Innsenderens e-postadresse blir trykt med mindre innsenderen reserverer seg mot dette.

Sikre tal?

AFGHANISTAN

Erling Folkvord

Forsvarssjef

Eirik Kristofersen er treffsikker, både i handling og ord. Han fekk Krigskorset med sverd for krigsinnsatsen sin i Afghanistan. Han seier at norske soldatar viste at dei «kan løse

Klassekampen 19. april

vanskelige situasjoner der det til tider har vært vanskelig å skille mellom sivilbefolkning og fiende» (Klassekampen 19. april). Eg minnst eit tilfelle der norske spesialstyrkar tok feil av ein bryllaupsfest og ein fiendtleg base. Det kan vere vanskeleg i framand land. Har forsvarssjef Kristiansen sikre tal for kor mange sivile norske soldatar har vori med på å drepe eller skade gjennom nesten 20 år med norsk krig i Afghanistan?

Erling Folkvord, medlem av Rødt
erfolk@online.no

Kjøtt til himmels?

KJØTT

Chr. Anton Smedshaug og Martin H. Inderhaug

Eivind Stø (21. april) har rett i at ingen trær vokser inn i himmelen. Det gjelder naturligvis for kjøttforbruk som for alt annet. De siste årene har beregnet reelt forbruk av kjøtt variert med mellom 50,5 kilo per person i 2006, 53,5 kilo i 2015 og 51,6 kilo i 2019. Andel energi fra animalske varer har variert mellom 35–40 prosent siden 1950-tallet. Det er ingen ting som tyder på at kjøttforbruket skal ekspandere, snarere ser det ut til å stabilisere seg på dagens nivå som ut ifra en samlet befolkning også er i tråd med kostrådene.

Chr. Anton Smedshaug og Martin H. Inderhaug, AgriAnalyse
mhi@agrianalyse.no

La oss slutte å dilte etter høyresida, og gå i front for en me

En solidarisk ve

KRONIKK

Sara A. Vågenes og Marte Guldal Bramnes

Norge må hente flere flyktninger nå, ikke etterlate problemet til greske og spanske myndigheter. Dette er venstresiden enig om. Likevel sier vi først ifra når politikken har rammet sårbare mennesker, eller når vi må motsi nasjonalistiske utspill fra høyresiden.

Altfor sjeldent hører vi folk ta til orde for faktisk endring av asylpolitikken, eller ta til orde for å ta imot flere enn internasjonale avtaler tilsier, uten å fremprovoseres av saker eller utspill. Vi må ta eierskap til en solidarisk asylpolitikk, og tørre å fremme den med høy og tydelig røst.

Det mangler ikke enkeltsaker. Mustafa Hasan blir sendt ut av landet, til tross for at han har levd mesteparten av sitt liv i Norge.

Broren hans har fått opphold. En jesidi-familie fra Irak fikk nylig avslag på asylsøknad der UNE konkluderte med at andre hensyn ble vektlagt tyngre enn barnas beste. Dette til tross for at jesidier ble vedtatt prioritert som kvoteflyktninger i fjor. Gang på gang trumfer innvandringsregulerende hensyn barns beste og sterke menneskelige hensyn. Norge fører en stadig mer inhuman politikk.

Det mangler heller ikke på dyktige folk i spissen for en solidarisk asylpolitikk, både politikere og aktivister. Karin Andersen i SV og Une Bastholm fra MDG har stått stødig på siden til sårbare barn i Moria-leiren. Vi trenger flere stemmer som dette, som

tør å fremme en mer menneskelig asylpolitikk.

Men vi må på offensiven for at Frp, Høyre, Senterpartiet eller Ap ikke skal dirigere politikken. I Danmark har denne debatten flyttet hele den politiske akselen til høyre. Statsminister Mette Fredriksen har uttalt at målet er «null asylsøkere til Danmark», ser på muligheten for å etablere egne asylmottak i Afrika, og arbeider nå flittig for å sende flyktninger tilbake til internflukt i Syria. Her må SV, Rødt og MDG holde Arbeiderpartiet og andre i tøylene så vi unngår danske tilstander.

Det første og viktigste tiltaket for å snu asylpolitikken er å fremme mottakelse av flere kvoteflyktninger og andre på flukt. Vi må sette dagsorden. Rødt vedtok nylig at de ønsker 5000 kvoteflyktninger, fra tidligere 20.000. De sier kommunene ikke kan eller ønsker å ta imot så mange. Men mange kommuner ønsker nettopp å motta flere, for å hindre fraflytting og opprettholde kompetanse i

mottak. Vedtaket er svært skuffende og tyder på at partiet frir til moderat samarbeid.

Stortinget vedtok å ta imot 50 flyktninger fra Moria-leiren, mens store deler av Norge ba om flere, og mens hjelpearbeidere advarte mot forholdene i leiren. De siste årene har flere asylmottak blitt lagt ned, som landets eldste, Arna asylmottak, der driften legges ned

etter 33 år til tross for stor lokal motstand. Nedleggelsen begrunnes i at antallet asylsøkere i Norge er historisk lavt. Vi har både mulighet, kapasitet og lyst til å hjelpe, men blir holdt tilbake av høyrevridde myndigheter. Her må vi rope høyere.

Samtidig stues folk sammen i leirer ved Middelhavet. Siden nyttår har Gran Canaria tatt imot 4000 mennesker. Det drukner fem personer hver

dag på vei til de spanske øyene. Mange sendes tilbake, og fengsles under elendige forhold eller utnyttet i krigshandlinger og slavearbeid. Katastrofen i Libya støttes av Norge, gjennom avtalen mellom Italia og Libya fra i 2017. Midler som går til militser i Libya og Sudan. Gjennom midlene bryter Norge folkeretten, ved å forhindre retten til å søke asyl.

For det andre må norsk forvaltning og rettspraksis endres. Hensynet til barnets

beste og sterke menneskelige hensyn må settes over innvandringsregulering. Forvaltningen gir ikke likebehandling. Regelverket tolkes ulikt i tilnærmet identiske saker. UNE skal gi faglig trygg, politisk nøytral forvaltning. Det er vanskelig å se i saker om lengeverende barn. Her tolkes regelverket svært strengt, selv om barnets beste i Grunloven har forrang overfor norsk utlendingsrett og regjeringens politikk.